

ZALA MEGYE KÖNYVTÁRI ELLÁTÁSA 2009-BEN

A zalai könyvtárak statisztikai adatszolgáltatását az elmúlt évekhez hasonlóan a Deák Ferenc Megyei Könyvtár koordinálta. Az adatok az Oktatási és Kulturális Minisztérium kulturális statisztikai rendszerének webes adatkitöltő felületén kerültek rögzítésre.

Idén újdonságnak számított, hogy az önálló könyvtárat fenn nem tartó, a könyvtári szolgáltatást más könyvtártól megrendelő településen működő szolgáltatóhelyekről az ellátó könyvtár olyan formában jelentett statisztikát, hogy az ellátott szolgáltatóhely adatait külön, a saját adataival össze nem vonva közölte. Ez azonban azt eredményezte, hogy az adatszolgáltatók száma megnövekedett, hiszen rögzíteni kellett az adatbázisban új adatszolgáltatóként ezeket a községi szolgáltatóhelyeket és anyaintézményként az ellátókönyvtárat kellett megjelölni.

Adatszolgáltató könyvtárak	2006.	2007.	2008.	2009.
Megyei könyvtár	1	1	1	1
Városi könyvtárak	11	11	11	12
Községi nyilvános könyvtárak	213	84	31	23
Községi szolgáltatóhelyek				222
Települési könyvtárak összesen	225	96	43	258
Egyéb könyvtárak	22	21	20	19
Összesen	247	117	63	277

Míg 2006-2008 között fokozatosan csökkent az adatszolgáltató könyvtárak száma, 2009-ben ugrásszerűen megnövekedett: összesen 277 zalai könyvtár adatainak rögzítésére és feldolgozására került sor. Ebből a települési könyvtárak száma, szolgáltatóhelyekkel együtt összesen 258 volt.

Az előző évhez képest 1 városi könyvtár létesült (Pacsa), 8 községi könyvtár és 1 szakkönyvtár szűnt meg. A községi könyvtárak esetében a megszüntetés oka az volt, hogy a fenntartó önkormányzatok kérték a törlésüket a nyilvános könyvtárak jegyzékéről, és a továbbiakban mozgókönyvtári ellátásban részesülnek.

A megye városainak száma – Pacsa várossá válásával - eggyel emelkedett. A 10 városban összesen 13 önkormányzati fenntartású könyvtár működött. Zalaegerszegen a Deák Ferenc Megyei Könyvtár mellett három könyvtár látott el települési könyvtári feladatokat (József Attila Városi Könyvtár, Apáczai ÁMK Könyvtára, Izsák ÁMK Könyvtára).

A községekben a helyi önkormányzat a könyvtári szolgáltatást a lakosság számára vagy nyilvános könyvtár fenntartásával, vagy könyvtári szolgáltatás megrendelésével biztosította. A faluk könyvtári ellátásának megvalósulását a központi ellátási formák (mozgókönyvtári ellátás, illetve az ellátórendszer) és a hálózatgondozói tevékenység összekapcsolása segítette. Két kicsi faluban nem volt könyvtári szolgáltatás (Iborfia, Sénye).

Az érvényben lévő megyei hálózati megállapodás alapján a községek könyvtári ellátásában 2009-ben is aktív szerepet töltöttek be a nagyobb városi könyvtárak és a megyei könyvtár (7 ellátókönyvtár), amelyek a szolgáltatást megrendelő települések mellett az önállóan szerzeményező nyilvános könyvtárak számára is nyújtottak

MŰHELY

különböző segítő szolgáltatásokat (szaktanácsadás, statisztikai adatszolgáltatás, rendezvények szervezése stb.)

Az alábbi táblázatban összegeztük, hogy a Deák Ferenc Megyei Könyvtár, illetve a hat városi könyvtár milyen arányban vettek részt más települések ellátásában, melyben 3 szolgáltatási forma jellemző: ellátórendszer, kistérségi mozgókönyvtári ellátás és hálózatgondozás.

Szolgáltató könyvtár	Mozgókönyvtári szolgáltatást megrendelő községek száma	Ellátórendszeri szolgáltatást megrendelő, nyilvános könyvtárat fenntartó községek száma	Önálló nyilvános könyvtárat fenntartó települések száma (hálózatgondozás)	Ellátott települések összesen
Fejér György Városi Könyvtár, Keszthely	28	4	4	36
Városi Könyvtár, Lenti	50			50
Halis István Városi Könyvtár, Nagykanizsa	37	4	5	46
József Attila Városi Könyvtár, Zalaegerszeg	50			50
Deák Ferenc Megyei Könyvtár	30		1	31
Fáklya Műv. Közp. és Könyvtár, Letenye	22		4	26
Festetics Műv Közp. és Könyvtár, Hévíz	5		1	6
Összesen	222	8	15	245

Zala megye 247 községében közül 2009-ben már csak 15 önállóan szerzeményező nyilvános községi könyvtár működött, 8 nyilvános községi könyvtár ellátórendszeri szolgáltatást vett igénybe, a legtöbb (222) település a mozgókönyvtári ellátást választotta.

Ellátórendszer esetében a községi önkormányzatokat terhelte a szolgáltatás és a dokumentum-beszerzés költsége: 4 település a keszthelyi Fejér György Városi Könyvtártól, 4 település a nagykanizsai Halis István Városi Könyvtártól rendelte meg a szolgáltatásnak ezt a formáját.

Mozgókönyvtári ellátás esetén a szolgáltatás a többcélú kistérségi társulások által lehívott normatív támogatásból valósult meg. Míg 2005-ben öt, 2006-ban nyolc nagykanizsai kistérséghez tartozó település ellátási formája volt, 2007-ben 160 község, 2008-ban 215 község, 2009-ben 222 község rendelte meg a mozgókönyvtári ellátást.

A megyében a könyvtárak funkciója alapján 260 közkönyvtár van, a 36 települési nyilvános könyvtár mellett további 2 könyvtár látja el ezt a feladatot: a Honvédelmi Minisztérium Állami Egészségügyi Központ Hévízi Mozgásszervi Rehabilitációs Intézet Könyvtár, és a Zala Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet Könyvtára. Szakkönyvtári feladatokat 19 könyvtár látott el a megyében, köztük a Deák Ferenc Megyei Könyvtár és a Halis István Városi Könyvtár is.

2009 végén 4 városi könyvtárnak (Keszthely, Lenti, Nagykanizsa, Zalaegerszeg) és 1 községi könyvtárnak (Kehidakustány) összesen 16 fiókkönyvtára (15 városi, 1 községi) volt. Adataikat a táblázatban a központi könyvtár statisztikája tartalmazza, külön nem közöljük.

Az év folyamán 1 községi könyvtár (Belezna) működése szünetelt (az előző évben tévesen *tárgyévben megszűntnek* nyilvánították).

Az önkormányzati könyvtárak alapterületének nagysága növekedett, 2009 végén 24 308 m² állt rendelkezésre összesen a használók számára, amely 1744 m²-rel nagyobb, mint az előző évben volt.

A 245 önkormányzati fenntartású könyvtárban (a szolgáltatóhelyekkel együtt) 377 fő dolgozott szakmai munkakörben. Közük 154 felsőfokú végzettségű, 223 középfokú végzettségű.

118-an teljes munkaidőben, 179-en részmunkaidőben, 80-an önkéntesként illetve megbízási díjasként, 2-en vállalkozóként dolgoztak. A teljes munkaidős könyvtárosok többségét (102 fő) a városok könyvtáraiban alkalmazták. Kevésbé jellemző a részmunkaidős (10 fő), a megbízási díjas, önkéntes (8 fő), vagy a vállalkozói (2 fő) foglalkoztatás. A nyilvános községi könyvtárakban viszont leginkább részmunkaidőben foglalkoztatják a könyvtárosokat (18 fő), teljes munkaidőben 7-en, megbízási díjasként 2-en dolgoznak könyvtárosként.

A mozgókönyvtári szolgáltatóhelyeken általában 1-1 főt foglalkoztattak, 8 helyen 2 fő végezte a munkát. A legtöbben szintén részmunkaidősök (151 fő) és megbízási díjasok vagy önkéntesek (70 fő) voltak, mindössze 9 főt alkalmaztak teljes munkaidőben.

2009-ben a megye önkormányzati könyvtárainak állománya a statisztikai adatszolgáltatás alapján összesen 1 974 405 db dokumentum volt.

A gyarapodás mértéke alacsonyabb volt, mint 2008-ban, melynek legfőbb oka, hogy a könyvtárak kevesebb pénzkeretből gazdálkodhattak. Az év folyamán összesen 48 211 db-bal gyarapodott a könyvtárak állománya, 96 712 eFt értékben. Ebből 20 060 db dokumentum 41 160 eFt értékben a mozgókönyvtári szolgáltatás állományát fejlesztette. A beszerzett dokumentumok átlagára 2006 Ft volt.

Az előző évi beszerzési keret alapján 24 önkormányzat vette igénybe az érdekeltségnövelő támogatást, így a megye könyvtárainak állománygyarapodásához az Oktatási és Művelődési Minisztérium összesen 11.373.000 Ft-tal járult hozzá.

Nem gyarapodott az állomány 5 községi könyvtárban (Belezná, Molnári, Semjénháza, Szentlisló, Újudvar) és a Halis István Városi Könyvtár ellátásába tartozó 37 szolgáltatóhelyen (szolgáltatási formájuk – teljes körű könyvtári szolgáltatás - alapján nem gyarapítják a községeik állományát).

A kurrens időszaki kiadványok (példányok) száma a megye települési könyvtáraiban összesen 3149 darab volt, ebből 1 377 db a kistérségi mozgókönyvtári ellátó helyeken volt igénybe vehető. A Halis István Városi Könyvtár szolgáltatóhelyein a folyóirat-ellátás is a teljes körű könyvtári ellátás része volt, nem fizettek elő a községeknek külön-külön időszaki kiadványokat.

A számítógépek és az internet elérési pontok száma a könyvtárakban tovább emelkedett: 2009 év végén a megye közkönyvtáraiban és szolgáltató helyein összesen 813 db számítógép állt a használók rendelkezésére 756 db Internet elérhetőséggel.

A könyvtárhasználati adatok azt mutatják, hogy a könyvtárak népszerűsége nőtt az elmúlt évben. A regisztrált könyvtárhasználók száma közel kétezerrel emelkedett a megyében, 2009-ben 50 505 fő beiratkozó volt. Megyei szinten a használók 651 250 alkalommal keresték fel személyesen a könyvtárakat, a távhasználatok száma a mérések alapján (telefon, e-mail, honlap, OPAC) 849 575 alkalom volt 2009-ben.

Az internet szolgáltatást a könyvtárakban helyben 163 216 alkalommal vették igénybe. A kölcsönzött kötetek száma a megye települési könyvtáraiban összesen 975 122 db volt, és 487 793 db dokumentumot vettek kézbe helyben az olvasók.

A 14 év alatti regisztrált használók száma egy kicsit tovább csökkent: 15 464 gyermekolvasó iratkozott be a megye könyvtáraiba. Az összes regisztrált olvasó 31% volt 14 év alatti.

A 14 év alatti személyes használatok száma intenzívebb volt, mint tavaly, összesen 248 995 alkalommal regisztráltak a könyvtárak. A kölcsönzött és helyben

használt dokumentumok száma a 14 év alattiak körében is emelkedett, hiszen 2009-ben összesen 289 028 db-ot kölcsönöztek és 199 698 db-ot használtak helyben.

2009-ben összesen 10 községi könyvtárban került sor szakfelügyeleti vizsgálatra, és 5 helyen volt utóvizsgálat. A 10 vizsgálat jellegzetessége és újszerűsége 2009-ben az volt, hogy most már több évi szolgáltatás-megrendelés után érdemben lehetett tájékozódni arról, hogyan és milyen eredménnyel épült ki Zala megyében a mozgókönyvtári szolgáltatórendszer.

2009-ben több olyan pályázatot lehet kiemelni, amely a megye könyvtárainak együttműködésével valósult meg: Az NKA pályázatok közül a legjelentősebb az Őszi Könyvtári Hét „Nagyi-napok” megyei rendezvénysorozata volt, amely 1 514 460 Ft-ból valósult meg.

Az Európai Unió pályázatok közül a *TIOP-1.2.3/08/01 Könyvtári szolgáltatások összehangolt infrastruktúra-fejlesztése – „Tudásdepó-Expressz”* pályázat sikere volt meghatározó jelentőségű. A projekt megvalósítására a Deák Ferenc Megyei Könyvtár vezetésével konzorciumot hoztunk létre, amelynek tagjai a megye nagyobb városi könyvtárai (Keszthely, Lenti, Letenye, Nagykanizsa, Zalaegerszeg) és a Zala Megyei Kórház Egészségügyi Szakkönyvtára. A pályázat a könyvtárak technikai ellátottságának javítását, a TextLib integrált rendszer fejlesztését és a Zalai Tudástár adatkezelő rendszer létrehozását célozta meg. Az összesen 100 millió Ft értékű pályázat megvalósítása 2009. október 1-től vette kezdetét, ebből 53.454.917 forint támogatás a Deák Ferenc Megyei Könyvtár keretösszege, amely tartalmazza a menedzsment költségeket és a nyilvánosság biztosításának költségeit is.

2009 elején a *TÁMOP-3.2.4/08/1 „Tudásdepó-Expressz” – A könyvtári hálózat nem formális és informális képzési szerepének erősítése az élethosszig tartó tanulás érdekében* pályázaton a korábban létrejött konzorcium dolgozott együtt. A projektben széles körű együttműködés jött létre a kistérségi társulásokkal és iskolákkal is. A pályázat lehetővé teszi a honlapunk, elektronikus katalógusunk, adatbázisaink fejlesztését, valamint olvasásnépszerűsítő programok, képzések szervezését is. A pályázat első körben tartaléklistára került, majd 2010 elején értesítés érkezett a pályázat befogadásáról, illetve a szerződés-kötés előkészítéséről. Így elkezdődhet a 77 044 830 Ft értékű projekt megvalósítása, amelyből 25 037 354 Ft a megyei könyvtár keretösszege.

A zalai önkormányzati könyvtárakban összesen 2 904 rendezvényt tartottak 2009-ben, ebből 191 kiállítás volt. Ezekben a programokon összesen 138 626 résztvevőt regisztráltak. A 13 városi ellátást biztosító könyvtárban tartották a rendezvények 53%-át, összesen 1 546 alkalommal. A többi rendezvényre községi könyvtárakban (369) és a mozgókönyvtári szolgáltatóhelyeken (989) került sor.

A használóképzések száma összesen 706 volt, amelyen 10351 fő vett részt. Ebből a legtöbbet a városok könyvtáraiban szerveztek meg, 413 képzésen 6 518 fő vett részt. A 23 községi nyilvános könyvtár közül 11 helyen volt használóképzés (154 tanfolyam) amelyeken 2 096 fő vett részt. A mozgókönyvtári szolgáltatóhelyek közül 24 helyen volt használóképzés, a 139 képzésen 1737 fő vett részt.

A statisztikai számok alapján Zala megye lakosságának 17,2 %-a könyvtárhasználó, átlagosan egy lakosra 6 kötet, a könyvtárakban egy regisztrált használóra 39 kötet áll rendelkezésre. Állománygyarapításra a települések lélekszámát figyelembe véve, 1 lakosra vetítve 330 Ft-ot fordítottak a megye könyvtárai.

Sebestyénné Horváth Margit